

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО**

ПСИХОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни підготовки магістра

Галузь знань: 24 «Сфера обслуговування»

Спеціальність: 242 «Туризм»

Факультет: «Туризм»

Галузь знань: 01 «Освіта/Педагогіка»

Спеціальність: 017 «Фізична культура і спорт»

Факультет: «Фізичної культури і спорту»

Львів - 2024 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Львівським державним університетом фізичної культури
ім. Івана Боберського

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

кандидат педагогічних наук, доцент Соловйов В. Ф.

"15" серпня 2024 року, протокол № 1

Вступ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Психологія управління» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів: галузі знань: 24 «Сфера обслуговування», спеціальності: 242 «Туризм»; галузі знань: 01 «Освіта/Педагогіка», Спеціальності: 017 «Фізична культура і спорт».

Програма передбачає набуття студентами теоретичних умінь і практичних навичок в психологічному управлінні колективами й організаціями різних форм власності й різної правової форми з урахуванням специфіки їх функціонування в умовах ринкових відносин.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Психологія управління» є психологічні закономірності управлінської діяльності, психологічних стосунків і поведінки людей в установі чи організації, традиційні соціально-психологічні явища (соціально-психологічний клімат, спілкування та ін.); психологія праці.

Міждисциплінарні зв'язки: зміст і програма нормативної навчальної дисципліни «Психологія управління» тісно пов'язана з дисциплінами, які характеризують об'єкт та суб'єкт управління або окремі його функції в туристичній галузі, а саме «Основи туризмознавства», «Організація праці в туристичній галузі», «Психологія», «Психологія спорту», «Педагогіка», «Соціологія», «Конфліктологія».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Предмет психології управління, основні поняття та методи.
2. Психологія управлінської діяльності.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія управління» є формування в майбутніх фахівців системи спеціальних знань щодо психосоціологічних підходів у сучасній управлінській парадигмі; оволодіння сучасними психологічними методами ефективного використання людських

ресурсів; розуміння психологічних основ системного управління організаціями; набуття вмінь психологічного аналізу внутрішнього й зовнішнього середовища організації і практичних навичок психологічного забезпечення професійної діяльності, прийняття адекватних управлінських рішень для створення належного соціально-психологічного клімату в колективі.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Психологія управління» є:

- допомогти майбутнім фахівцям усвідомити роль і значущість психологічного підходу в процесі управління;
- ознайомити з найважливішими теоретичними розробками, експериментальними й прикладними дослідженнями вітчизняних і зарубіжних психологів;
- підвищити рівень управлінської компетентності майбутніх фахівців завдяки отримання ними психологічної підготовки.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- зміст основних понять психології управління;
- предмет та методи психології управління;
- психологічні основи управлінської діяльності;
- психологічні особливості функцій управління;
- соціально-психологічні характеристики організації;
- психологічні особливості особистості управлінця;
- психологічні основи ділового спілкування;
- психологічні особливості управлінського впливу;
- психологічні основи прийняття управлінських рішень;
- психологічні особливості добору кадрів;
- психологічні основи управління нововведеннями в організації;
- психологічні особливості професійного самовиховання керівника.

вміти:

а) загальна компетентність:

- аналізувати психологічні особливості управлінської діяльності та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними;

- виявляти основні закономірності управлінської діяльності;

- знаходити адекватні засоби впливу на людську психіку з метою зміни тих чи інших психічних явищ і утворень та оптимальні шляхи розв'язання управлінських задач;

б) предметна компетентність:

- підвищувати результативність реалізації загальних функцій управління з урахуванням впливу психологічних чинників;

- регулювати поведінку підлеглих і здійснювати саморегуляцію;

- формувати індивідуальний стиль управління;

- використовувати методи вивчення особистості;

- здійснювати ефективний управлінський вплив;

- формувати продуктивні команди з урахуванням психологічних властивостей і міжособистісних стосунків;

- вести ділові переговори;

- складати характеристику ділових та особистісних якостей працівника;

- використовувати різноманітні шляхи підвищення ефективності спілкування;

- складати професіограму;

- оптимізувати умови та режим праці з урахуванням психологічних чинників;

- формувати та підтримувати сприятливий для успішної службової діяльності соціально-психологічний клімат в колективі;

- знаходити ефективні варіанти розв'язання конфліктів в колективі.

На вивчення навчальної дисципліни для спеціальності 242 «Туризм» відводиться 120 години / 4 кредити ECTS.

На вивчення навчальної дисципліни для спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» відводиться 90 години / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет та методологічні основи психології управління. Психологічні основи управлінської діяльності та особливості функцій управління.

Предмет та завдання психології управління. Структура, функції та основні категорії психології управління. Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки психології управління з філософією, соціологією, політологією, педагогікою та ін. так і з тими, що сфокусовані на проблемах управління виробництвом, підприємницькою та бізнесовою діяльністю. Методологія та методи психології управління. Характеристика методологічних підходів до визначення об'єкту пізнання дисципліни. Система методологічних засад або принципів.

Загальна характеристика управлінської діяльності та її психологічна структура. Продукт управлінської діяльності – управлінське рішення та практичні дії. Основні категорії персоналу управління: керівники або лінійні менеджери; фахівці або функціональні менеджери; управління службовців апарату.

Принципи управління в системі освіти: соціальної детермінації в управління навчальним закладом (розуміння керівництвом головних соціальних завдань, суспільної ідеології освіти на конкретному етапі); гуманізації і психологізації; науковості і компетентності в управлінні; інформаційної достатності в менеджменті; аналітичного прогнозування в діяльності менеджера; оперативного регулювання; зворотного зв'язку; наступності і перспективності; демократії та централізму; стимулювання; правової пріоритетності та законності; фінансово-економічної раціональності і ділової активності.

Функції управлінської діяльності: організаційна; спонукально-мотиваційна; контролю.

Тема 2. Соціально-психологічні характеристики організації.

Особливості поведінки особистості у групі: вміння контактувати і взаємодіяти з іншими людьми, дотримуватись групових правил і норм; властивості особистості, її певний статус і позиція у групі, склад, характер діяльності, рівень організації групи та групові процеси.

Психологічна характеристика організації та соціальної групи як структурних елементів управління. Рівні організаційної структури.

Формування прийняттого соціально-психологічного клімату в організації. Шляхи формування соціально-психологічного клімату. Характеристика соціально-психологічного клімату: предметність та емоційність.

Сумісність і спрацьованість управлінської команди. Групова та міжособистісна сумісність як передумова згуртованості групи, яка, своєю чергою, є одним із процесів групової динаміки. Основні показники згуртованості групи: рівень взаємної симпатії в особистісних стосунках; сфера згуртованості членів групи (рівень збігу значущих установок і позицій членів групи, спонукальні властивості групи тощо). Індекс згуртованості групи.

Тема 3. Психологічні особливості особистості управлінця.

Мотиваційна сфера особистості керівника. Поняття лідерства та керівництва. Поняття про стилі та типи керівництва. Характеристика стилів керівництва: директивний, колегіальний, ліберальний, авторитарний, інкволітарний, анархічний.

Соціально-психологічний портрет менеджера. Професійна компетентність. Інтелектуальні та творчі здібності, функції, процеси, якості особистості. Розум. Управлінська діяльність. Якості стратега. Професійне самовдосконалення. Спрямованість особистості. Ділова спрямованість особистості. Активність. Енергійність. Прагматизм. Потреба в самореалізації, самовираженні та професійному самоствердженні. Самосвідомість «Я-концепція» керівника. Характер особистості. Здатність до самоконтролю поведінки та діяльності. Комунікативні якості. Морально-духовні якості. Патріотизм.

Тема 4. Психологічні особливості управлінського впливу.

Поняття про управлінський вплив. Роль керівника у досягненні стійкої рівноваги. Особливості прийняття рішення та втілення рішень у життя. Застосування влади як забезпечення умов, за яких керівники можуть управляти наслідками прийняття рішень. Успіх роботи керівника та принципи ефективності влади. Фактори впливовості особистості керівника.

Система психолого-педагогічних впливів на колектив: переконання, самопросування, навіювання, зараження, спонукання до наслідування, формування прихильності, прохання. Наказ, деструктивна критика, ігнорування, маніпуляція, стимуляція.

Психологічні особливості управлінських розпоряджень. Основні форми управлінського спілкування: наказ, розпорядження, вказівка, інструктаж, рекомендація, заклик, бесіда. Методи передачі управлінського розпорядження. Типи видів наказів (розпоряджень).

Протистояння особистості неконструктивним впливам. Критерії конструктивного впливу: не бути руйнівним для осіб, що беруть участь у взаємодії, та їх стосунків; бути психологічно коректним (враховувати психологічні особливості партнера і поточної ситуації і використовувати «правильні» психологічні прийоми дії); задовольняти потреби обох сторін. Протистояння особистості неконструктивним руйнівним впливам. Контраргументація. Конструктивна критика. Енергетична мобілізація. Творчість. Ухилення. Психологічна самооборона. Ігнорування. Конфронтація. Відмова.

Тема 5. Психологічні основи прийняття управлінських рішень.

Психологічні закономірності прийняття управлінського рішення. Види та типи управлінських рішень. Організаційне рішення. Програмовані та не програмовані рішення.

Порівняльна характеристика групових та індивідуальних форм прийняття рішень. Народження нових ідей, способів рішення. Метод мозкового штурму в групових формах рішень.

Процедура прийняття групових рішень: одноголосність, більшість, мінімізація розбіжностей і узгоджень.

Психологія діяльності керівника при прийнятті управлінських рішень. Роль емоцій у прийнятті рішень. Стили взаємодії з посадовими особами, яких залучають до прийняття рішення.

Тема 6. Психологічні особливості добору кадрів.

Суть та завдання добору кадрів. Способи і методи добору кадрів. Робота з персоналом: правильний відбір і розстановка кадрів, вивчення й аналіз їх руху по ієрархічній драбині, формування резерву кадрів, створення діючої об'єктивної системи атестації, освіти й навчання. Профпридатність. Психологічні та професійно важливі якості. Методи профвідбору: професіографічний; метод експертної оцінки; відбірний тест.

Особистісні чинники включення людини в організацію. Прогнозування місця та поведінки людини в організації. Тривимірна модель типу особистості працівника.

Тема 7. Психологія професіоналізму управління.

Критерії продуктивності професійної діяльності та професійна компетентність. Процес досягнення вершин професіоналізму. Суб'єктивні критерії, як головна рушійна сила в досягненні вершин професіоналізму. Професійна компетентність (сформованість у фахівця єдиного комплексу знань, навичок, умінь, психологічних особливостей (якостей), професійних позицій, акмеологічних інваріантів, знання, навички, вміння). Досягнення різних рівнів професійної компетентності.

Поняття професіоналізму управлінської діяльності. Професіоналізм як системна організація свідомості менеджера. Компоненти професіоналізму:

властивості людини як цілісної особистості (суб'єкта діяльності); практики професіонала; гнозис; інформованість, знання, досвід, культура професіонала; психодинаміка працівника, психологічні труднощі навантаження в даній професійній сфері; віково-статева належність і професія, фізичні якості, зовнішній вигляд, здоров'я, протипоказання до праці у галузі.

Типи мотивації та етапи професійного самовдосконалення менеджера. Елементи структури мотивації: мотивація свідомості; мотивація планування самовдосконалення; мотивація реалізації програм самовдосконалення та самоконтролю.

3. Рекомендована література

Основна література

1. Гура О.І. Психологія управління соціальною організацією : навчальний посібник / О.І. Гура, Т.Є. Гура. – Запоріжжя : КПУ, 2013. – 168 с.
2. Дзвінчук Д.І. Психологічні основи ефективного управління / Д.І. Дзвінчук. – К.: ЗАТ "НІЧЛАВА". – 2000. – 280 с.
3. Дороніна М.С. Психологія управління : навчальний посібник [частина 2] / М.С. Дороніна, А.М. Григоренко. – Харків, Вид. ХДЕУ, 2000. – 96 с.
4. Дороніна М.С. Психологія управління : навчальний посібник [частина 1] / М.С. Дороніна, А.М. Григоренко. – Харків, РВВ ХДЕУ, 1999. – 108 с.
5. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління: навч. посібник / Т.В. Дуткевич. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 456 с.
6. Євтушенко О. Н. Психологія управління: методичні рекомендації до семінарських занять [з курсу "Психологія управління" (за кредитно-модульною системою)] / О. Н. Євтушенко. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – 104 с.
7. Кукуленко-Лук'янець І.В. Психологія управління: навчально-методичний посібник / І.В. Кукуленко-Лук'янець. – Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2012. – 140 с.

8. Кулініч І.О. Психологія управління: курс лекцій / І.О. Кулініч. – Л.: ВПВ ЛВЦНТЕІ, 2006. – 126 с.
9. Мельник Л.П. Психологія управління: курс лекцій / Л.П. Мельник. – 2-ге вид. – К.: МАУП, 2002. – 176 с.
10. Москаленко В.В. Соціальна психологія : підручник / В.В. Москаленко. – К. : Центр навч. літератури, 2005. – 624 с.
11. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління / Л.Е. Орбан-Лембрик. – К.: Академвидав, 2003. – 568 с.
12. Прищак М.Д. Психологія: навчальний посібник [Ч. II] / М.Д. Прищак, Л.А. Мацко. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 103 с.
13. Психодіагностика: навчальний посібник [для студентів соціологів] / уклад. Ю.В. Кушнір; відпов. ред. В. П. Кушнір. – Донецьк: КиЦ, 2012. – 346 с.
14. Психологія управління: навчальний посібник / Д.І. Дзвінчук, Н.Г. Діденко, О.К. Любчук, В.І. Малімон / За загальною редакцією професора Д.І. Дзвінчука. – К.: ТОВ "СІК ГРУП УКРАЇНА", 2013. – 293 с.
15. Психологія управління: практикум / Д.І. Дзвінчук, Н.Г. Діденко, О.К. Любчук, В.І. Малімон / За загальною редакцією професора Д.І. Дзвінчука. – К.: ТОВ "СІК ГРУП УКРАЇНА", 2013. – 256 с.
16. Савельєва В.С. Психологія управління: навчальний посібник / В.С. Савельєва. – К.: ВД "Професіонал", 2005. – 320 с.
17. Савчин М. Психологія управління: тексти лекцій / М. Савчин, А. Зимянський. – Дрогобич : РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – 293 с.
18. Слободянюк А. В. Психологія управління та конфліктологія : навчальний посібник для практичних та семінарських занять / А.В. Слободянюк, Н.О. Андрущенко. – Вінниця: ВНТУ, 2010. – 120 с.
19. Ходаківський Є.І. Психологія управління: підручник [3-тє вид. перероб. та доп.] / Є.І. Ходаківський, Ю.В. Богоявленська, Т.П. Грабар. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 664 с.

20. Шапар В.Б. Психологічний тлумачний словник / В.Б. Шапар. – Харків : Прапор, 2004. – 640 с.

Додаткова література

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: в схемах і таблицях : навч. посібник / О.В. Безпалько. – К. : Центр навч. літератури, 2003. – 137 с.
2. Власова О.І. Педагогічна психологія : навч. посібник / О.І. Власова. – К. : Либідь, 2005. – 400 с.
3. Волошина В.В. Загальна психологія : навч. посібник / В.В. Волошина, Л.В. Долинська, С.О. Ставицька, О.В. Темрук. – К. : Каравела, 2005. – 280 с.
4. Дубравська Д.М. Основи психології : навч. посібник / Д.М. Дубравська. – Львів : Світ, 2001. – 580 с.
5. Загальна психологія : підручник / О.В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К. : Либідь, 2005. – 464 с.
6. Здоровенко В.В. Психологія ділового спілкування : навч. посібник / В.В. Здоровенко. – Дрогобич : Каменярь, 2002. – 147 с.
7. Кулініч І.О. Психологія управління: курс лекцій. – Л.: ВПВ ЛВЦНТЕІ, 2006. – 126 с.
8. Лихолат С.М. Етика бізнесу: навч. посіб. / С.М. Лихолат, І.Б. Гапій. – К.: Знання, 2013. – 367 с.
9. Лозниця В.С. Психологія менеджменту: навч. посібник / В.С. Лозниця. – К.: ТОВ "УВПК Екс Об", 2000. – 512 с.
10. Лозниця В.С. Психологія і педагогіка: основні положення : навч. посібник / В.С. Лозниця. – К. : "ЕксОб", 1999. – 303 с.
11. М'ясоїд П.А. Загальна психологія : навч. посібник / П.А. М'ясоїд. – 2-е вид., доп. – К. : Вища школа, 2001. – 487 с.
12. Максименко С.Д. Загальна психологія : навч. посібник / С.Д. Максименко. – К. : Центр навч. літератури, 2004. – 272 с.

13. Мацко Л. А. Основи психології та педагогіки : навч. посібник для студентів заочної форми навчання / Мацко Л.А., Прищак М.Д., Годлевська В. Ю. – Вінниця : ВНТУ, 2009. – 158 с.
14. Мацко Л.А. Основи психології та педагогіки : навч. посібник / Мацко Л. А., Прищак М. Д. – Вінниця : ВНТУ, 2009. – 158 с.
15. Менеджмент : навч. посібник [для студ. вищих навч. закладів] / ред. Г.В. Щокін [та ін.] ; Міжрегіональна академія управління персоналом. – К. : МАУП, 2007. – 816 с.
16. Менеджмент : понятійно-термінологічний словник / ред. Г.В. Щокін [та ін.] ; Міжрегіональна академія управління персоналом. – К. : МАУП, 2007. – 744 с.
17. Навчальний посібник з нормативної навчальної дисципліни «Психологія управління» / Укл. Моїсеєнко Л.М. – Красноармійськ: КП ДонНТУ, 2013. – 175 с.
18. Основи практичної психології : підручник / В. Панок, Т. Титаренко та ін. – К. : Либідь, 2003. – 536 с.
19. Пашукова Т. І. Практикум із загальної психології / Пашукова Т.І., Допіра А. І., Д'яконов Г. В. – К. : Т-во "Знання", КОО, 2006. – 203 с.
20. Пашукова Т. І. Практикум із загальної психології : навч. посібник / Т. І. Пашукова, А. І. Допіра, Г. В. Д'яконов. – К. : Т-во "Знання", 2000. – 204 с.
21. Психологія : підручник / За ред. Трофімова Ю. Л. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
22. Русинка І.І. Психологія : навч. посібник / І.І. Русинка. – К. : Знання, 2007. – 367 с.
23. Семенова А.В. Основи психології і педагогіки : навч. посібник / А. В. Семенова, Р. С. Гурін, Т. Ю. Осипова. – К. : Знання, 2006. – 319 с.
24. Соловйов В.Ф. Психологія управління: методичні рекомендації щодо самостійної роботи студентів / В.Ф. Соловйов. – Львів: ЛДУФК, 2012. – 7 с.

25. Соловійов В.Ф. Психологія управління: плани семінарських занять / В.Ф. Соловійов. – Львів: ЛДУФК, 2012. – 5 с.
26. Степанов О.М. Основи психології і педагогіки : навч. посібник / О.М. Степанов, М.М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2005. – 520 с.
27. Цимбалюк І.М. Психологія спілкування : навч. посібник / І.М. Цимбалюк.. – К. : ВД "Професіонал", 2004. – 304 с.
28. Цимбалюк І.М. Психологія управління : навч. посібник / І.М. Цимбалюк. – К. : Професіонал, 2008. – 624 с.
29. Шатун В.Т. Основи менеджменту: навчальний посібник / В.Т. Шатун. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – 376 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Форма контролю досягнутих успіхів студента з навчальної дисципліни – залік за результатами модульно-рейтингового оцінювання. Студенти, які за підсумками модульно-рейтингового контролю одержали оцінку «незадовільно» і перездають залік за талонами № 2 і № К, а також ті, що мають бажання підняти свій підсумковий бал, складають залік.

Форми контролю знань студентів:

- поточний контроль – робота на заняттях (відвідуваність; тематичні виступи на семінарах);
- проміжний контроль – самостійна робота (робота з літературними джерелами; індивідуальні завдання); тестування;
- підсумковий контроль – залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль знань, умінь і навичок слухачів здійснюється за результатами їх роботи на практичних заняттях, самостійної роботи та виконання індивідуальних модульних завдань.